

Politechnika
Śląska

DYSCYPLINA NAUKOWA
INŻYNIERIA LĄDOWA,
GEODEZJA I TRANSPORT

ROZPRAWA DOKTORSKA

mgr inż. Maciej Irlik

Wpływ raportowania pozycji pociągu na przepustowość linii kolejowej

Impact of the train position reporting
on railway line capacity

Promotor
dr hab. inż. Piotr Folęga, prof. Politechniki Śląskiej

Promotor pomocniczy
dr inż. Szymon Surma

Gliwice 2023

Streszczenie

Cyfryzacja, wodór, ATO (Automatic Train Operation) i ETCS (Europejski System Sterowania Pociągami) to główne kierunki rozwoju transportu kolejowego w najbliższych latach. Zwiększenie udziału transportu kolejowego w systemie transportowym to nie tylko wymóg związany z transformacją gospodarki w kierunku rozwiązań ekologicznych, ale również widoczny trend zapotrzebowania na transport kolejowy w Europie i na świecie. Koszty i czas wdrażania nowoczesnych systemów sterowania i kierowania ruchem kolejowym powodują potrzebę weryfikacji założeń projektowych i ich wpływu na sprawność działania procesu eksploatacyjnego, w tym na zdolność przepustową. Ponadto, wraz ze zwiększającym się zapotrzebowaniem na usługi przewozowe z wykorzystaniem transportu kolejowego, istotnym staje się zagadnienie zapewnienia niezawodności prowadzenia ruchu i możliwości zwiększania zdolności przepustowej poprzez proces sterowania i kierowania ruchem kolejowym. Zagadnienie to stało się możliwe do realizacji w momencie wprowadzenia w systemach sterowania ruchem kolejowym rozwiązań opartych na bezprzewodowej wymianie danych między pokładowymi i przytorowymi urządzeniami sterowania ruchem kolejowym. Rozwiązania umożliwiające osiąganie zdolności przepustowej adekwatnych do systemów metra na liniach głównych kolei szybkiej są już stosowane na niektórych fragmentach sieci kolejowej na świecie.

W Europie, w tym Polsce, systemy i zasady sterowania ruchem kolejowym z powodów historycznych są specyficzne dla danego Zarządcy Infrastruktury. Dodatkowo istnieje silnie mieszany ruch pojazdów kolejowych - różnego typu, o różnych charakterystykach jazdy i wyposażenia pokładowego w zakresie sterowania. Z tego też względu, wprowadzanie rozwiązań w systemach sterowania ruchem kolejowym w Polsce i w Europie, które mają zwiększać zdolność przepustową wymaga szczegółowych analiz.

W rozprawie zaproponowano wykorzystanie autorskiego oprogramowania symulacyjnego zbudowanego w środowisku MATLAB&Simulink, bazującego na dwóch opracowanych modelach jazdy pociągu. Pierwszy model jazdy pociągu bazuje na procesie sterowania pociągami przez maszynistę na podstawie wskazań sygnalizacji przytorowej. Drugi model bazuje na procesie sterowania pociągami z wykorzystaniem sygnalizacji kabinowej i nadzór nad jazdą pociągu przez system ETCS. Oprogramowanie symulacyjne umożliwia parametryzację zarówno parametrów pociągów użytych w symulacji, jak i parametrów układu torowego i rozmieszczenia przytorowych urządzeń sterowania ruchem kolejowym. Istotną funkcjonalnością odróżniającą zaproponowane modele jazdy pociągów od innych rozwiązań komercyjnych jest możliwość uwzględnienia rzeczywistych charakterystyk jazdy pociągów (charakterystyki przyspieszania i hamowania) uzyskanych z pomiarów oraz charakterystyki hamowania ETCS.

W pracy zaproponowano sposób oszacowania maksymalnej zdolności przepustowej szlaku w oparciu o kontrolowane wyprawianie kolejnych pociągów na szlak. Przy rzeczywistych

charakterystykach jazdy pociągów, kolejne pociągi są wyprawiane z predykcyjnie określonym opóźnieniem, w celu wyeliminowania konieczności hamowania i ponownego przyspieszania pociągu w wyniku interakcji z pociągiem poprzedzającym.

W zakresie rozwiązań w systemach sterowania ruchem kolejowym związanych ze zwiększeniem zdolności przepustowej, zaproponowano koncepcję dodatkowego podziału klasycznych odstępów na szlaku z wykorzystaniem wirtualnych odstępów. Wirtualne odstępy przyjmują stany niezajętości na podstawie raportowanej pozycji przez pociąg w systemie ETCS, bez potrzeby stosowania dodatkowych fizycznych systemów stwierdzania nie zajętości, np. liczników osi.

Opracowane oprogramowanie symulacyjne, zaproponowana metodyka badania zdolności przepustowej oraz koncepcja dodatkowego podziału odstępów z wykorzystaniem wirtualnych odstępów zostały zastosowane oraz zweryfikowane na przykładowym szlaku Psary-Góra Włodowska linii kolejowej nr 4 (CMK – Centralna Magistrała Kolejowa). Wykonano badania symulacyjne na trzech konfiguracjach szlaku, z wykorzystaniem dodatkowego podziału każdego z odstępów na trzy i dwa odstępy wirtualne. W ramach badań symulacyjnych wykorzystano dane rzeczywiste, uzyskane z wykonanych pomiarów w zakresie charakterystyk hamowania i przyspieszania rzeczywistych pociągów.

Otrzymane wyniki przeprowadzonych badań symulacyjnych, dotyczące wyznaczenia maksymalnej zdolności przepustowej dla wybranego szlaku, potwierdziły jej zwiększenie w przypadku wykorzystania dodatkowego podziału w oparciu o wirtualne odstępy. Potwierdzono także możliwość zastosowania oprogramowania symulacyjnego i zaproponowanego sposobu oceny zdolności przepustowej w zakresie prowadzenia prac projektowych systemów sterowania i kierowania ruchem kolejowym.